

alii et Nibby *viaggio* I ad p. 171). Est autem is locus, ut apparet ex tabula Caninae et testimoniis supra relatis, solida structura tectus. Veri simile igitur est integendum vocabulum ita accipiendum esse, ut acceperunt paene omnes qui de his inscriptionibus egerunt (primus quantum scio Ligorius cod. Vat. 5295 f. 5'), nempe ut parti viae a porta Tiburtina Anienem et Romam versus ferentis a quattuorviris illis solidum tectum impositum sit. Factum id esse putant cum construeretur magnum illud aedificium ab aliis villa Maecenatis, ab aliis templum Herculis appellatum. *Colla erezione di questo edificio immenso*, Nibby ait (*analisi* 3 p. 196), *si venne ad intercettare la via antica, onde i quattuorviri L. Ottavio Vitulo e C. Rustio Flavo, affine di mantenerne il transito costruirono una volta gigantesca, della quale rimane ancora una parte. Questa via coperta venne illuminata da abbaini quadrilunghi, che furono aperti in mezzo alla volta, due de' quali rimangono ancora, e del terzo si vede la traccia. Nella rovina del tempio superiore questi abbaini rimasero ostrutti, e perciò la strada coperta ebbe il nome di Porta Oscura*. Similiter reliqui. Nihilominus optandum est, ut vir aliquis architecturae antiquae peritior quam Nibbyus, diligentior autem et religiosior quam Canina — Carolus Promis in libro de Alba Fucente p. 31 obiter tantum haec attigit — locum quo steterunt inscriptiones n. 3667. 3668 denuo examinet suumque iudicium de opere quod Octavius et Rustius quattuorviri Tiburtinis faciendum curaverant nobiscum communicet.

3669 Tiburi in basilica divi Ioannis apud eandem portam obscuram supra clibani os IVC.; in monasterio S. Ioannis Bapt. prope portam Collis, litteris semipedalibus ACC.; in viridario S. Ioannis in pariete ANON.

L · OCTAVIVS · L · F · CAM · VITVLVS · IIII · VIR · I · D · ITER

Iucundus Ver. f. 130, Magl. f. 107 (ex Iucundo pendet Donius ms. Neap. p. 158, 5); Accursius f. 9'; Anonymus in folio solitario inserto codici bibl. Senensis C III 27 f. 81. Edita est ex Iucundo huius corp. vol. I n. 1119.

3670 columna alta p(almos) 9¹/₄, diam. sup. p(alms.) 1.11, diam. inf. p. 2.2. 'Asservatur in aedibus marchionissae Corsini' REVILLAS (Berol.), inter Tiburtinas.

L · ORBIVS / F
L · ANILIVS · L // AD
III VIR
L · N AMARTENVIAI
5 DE · S S
NASICA
DONVM · DEDIT

Revillas sched. Berol., ubi dicit se descripsisse, et in topographia agri Tiburtini (inde Murat. 2024, 6).

Videntur duo tituli, alter duorum magistratuum (quattuorvirorum ut videtur, siquidem v. 3 pro III VIR scribendum est III VIR), qui opus aliquod *de s(enatus) s(ententia)* (v. 4) curaverant, alter dedicatus a Nasica, male confusi, non culpa eius qui descripsit, sed ea ut puto re quod qui recentiore ex his titulis incidit antiquiorem imperfecte delevit.

3671 fragmentum tabulae crassae lapidis Tiburtini. Rep. Tibure inter opera Anienis deducendi gratia facta. Extat in hortis publicis (villa Gregoriana).

parasitica T · ORBIVS · L ·
BASILICAM
POPVLO

Descripsi. S. Viola *cronaca dell' Aniene* (1835) p. 131; Massimo *relazione* p. 384 n. 39; Steph. Rossi *bull. dell' Inst.* 1838 p. 103; Amati sched. Vat.; Mommsen descripsit anno 1847.

3672 a fragmentum est marmoreum epistylia ut videtur alti m. 0,28 litteris cm. 9. *Da Tivoli, Vescovali*, praescripsit AMATI; a extat Tibure in curia.

a b c
Q · QVINCTIVS · Q · F IIII · VIR · TERT · C · AVGVRE

Ego descripsi ex fragmento a ea quae dedi litteris rectis. Omnia exhibet Amati ms. Vat. 9743 f. 34'.

Tria fragmenta non iuxta posita exhibet Amati, sed b et c adiungit ad a tamquam eiusdem inscriptionis versum secundum et versum tertium. Verum cum fragmentum a infra videatur esse integrum, ego fragmenta ordinavi sic ut supra.

3673 tabula marmorea. Effossa Tibure d. 1 Apr. 846 presso il tempio di Diana e le antiche terme (i. e. in platea S. Andreae, cf. Viola *decennio* p. 258 seq.) VIOLA. Extat in hortis publicis muro inserta.

T · S A B I D I O
P R A E F · C O N
AVGVRI · SALIO · CVRATORI fani h. u

Descripsi. St. Viola misit Borghesio (unde est in epistula huius ad Melchiorrium opp. 8 p. 42), edidit *decennio* p. 10 (inde *bull. dell' Inst.* 1849 p. 91).

3 supplevit Viola.

3674 cippus marmoreus. Rep. Tibure mense Dec. 1835 prope Anienem *nella vigna Tomei, verso il cunicolo sinistro* VIOLA. Extat in hortis publicis.

T · SABIDIO · T · F · PAL
MAXIMO
SCRIBAE · Q · SEX
PRIM BIS · PRAEF
5 FABRVM PONTIFICI
urceus SALIO CVRATORI patera
FANI HERCVLIS V
TRIBVNO AQVARVM
Q · Q · PATRONO
10 MVNICIPII LOCVS
SEPVLTVRAE DATVS
VOLVNTATE POPVLI
DECRETO · SENATVS
TIBVRTIVM

Descripsimus Mommsen et ego. S. Viola *cronaca dell' Aniene* part. II (1836) p. 35; Massimo *relazione* p. 386 n. 57 (inde P. H. Visconti *giornale arcad.* 76, 1838 p. 323); Borghesi acceptam ab Iosepho Secchi tractavit in epistula data ad St. Violam d. 12 Dec. 1845 (opp. 7 p. 574); Bulgarini *notizie* p. 33; St. Viola *decennio* p. 7 (inde *bull. dell' Inst.* 1849 p. 90); Henzen, qui vidit, syll. n. 7149.

14 TIBVRTIVM ego lapsu ut puto calami; TIBVRTIVM Momms. cum prioribus omnibus.

3675 tabula marmorea reperta in rudibus villae antiquae supra viam Valeriam ante tertium a Tibure miliarium, deinde Tibure apud De Angelis CABR. Nunc Romae in museo Vaticano (*Gall. lap.* omne genus I).

T · SABIDIO · PHOEBO
HERC · AVG · CVR
QVAESTORI
PATRI · OPTIMO

Descripsit Henzen. Cabral et del Re *appendice* p. 10 (inde per Fr. Bulgarinum St. Viola *decennio* praef. p. XIV, errore ineditam putans).